

Ehkäisevä päihdetyö rippikoulussa

Toteutettu yhteistyössä Kirkkohallituksen ja Helsingin NMKY:n kanssa.

Teksti: Marjaana Nokelainen

Toimitus: Maria Store

Rippikouluihin osallistuu Suomessa tällä hetkellä liki 90 prosenttia 15-vuotiaista nuorista, ja sillä on ehdottomasti vahva asema suomalaisnuorten elämässä.¹ Todellisuus osoittaa, että samassa iässä myös päihdekokeilut ja päihteisiin liittyvät kysymykset ovat nuorille ajankohtaisia. Näillä kahdella hyvinkin erilaisella teemalla, rippikoululla ja nuorten päihteidenkäyttöön liittyvillä tosiasioilla, on nuoren elämässä selvästi yhteistä kosketuspintaa.

Tutkittu tieto osoittaa, että suomalaisnuoret aloittavat päihdekokeilut tavallisesti 13–15 vuoden iässä. Nuorten kokemukset päihteidenkäytöstä ovat positiivisia ja päihteidenkäytön katsotaan kuuluvan nuoren normaaliin elämään yläkouluun tultaessa. Kaveripiirin päihdekokeilut vaikuttavat selvästi nuorten päihteidenkäyttöön. Ehkäisevän päihdetyön rooli on mahdollistaa päihteisiin liittyvien erilaisten asioiden ja ilmiöiden monialainen tarkastelu ja pohdinta nuorten keskuudessa, mikä vahvistaa ja tukee nuorten päihteidenkäyttöä koskevia vastuullisia näkemyksiä. Nuorilla on myös omia toiveita ja näkemyksiä ehkäisevästä päihdetyöstä, mikä pakottaa päihdekasvatusta toteuttavan tahon kasvotusten omien toimintatapojensa ja niihin liittyvien valintojen kanssa.²

Rippikoulujen päihdekasvatuksen viitekehys liittyy usein nuorten yhteisöjen rakentamiseen ja tukemiseen sekä nuorten kuulemiseen ja osallisuuden edistämiseen. Työntekijän näkökulmasta rippikoulujen päihdekasvatus keskittyy usein vahvasti nuorten kannustamiseen ja aikuisena olemiseen. Rippikoulujen päihdekasvatuksessa käytetään paljon erilaisia menetelmiä, kuten ryhmäkeskusteluita ja –harjoitteita. Kirjallisuudesta nouseva tieto osoittaa, että työntekijöillä ja heidän erilaisilla ominaisuuksillaan ja asenteillaan on merkittävä vaikutus asennekasvatukseen, johon myös ehkäisevä päihdetyö lukeutuu. Asenteeseen liittyy

¹ Kirkkohallitus 2007, 5.

² Aalto-Setälä, Marttunen, Pelkonen, 2003, 6; Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 31; Jaatinen 2000, 41–43; Pylkkänen, Viitanen, Vuohelainen 2009, 15–17; Sirola 2004, 109, 111.

aina käsitys jonkin asian tärkeydestä ja asennekasvattajan tulisi pohtia ja olla tietoinen niistä asenteista, joiden varassa ja vaikutuspiirissä hän työskentelee, koska niiden vaikutukset heijastuvat herkästi työhön, sen toteuttamiseen ja laatuun.³

Marjaana Nokelainen toteutti rippikoulutyöntekijöille keväällä 2011 kyselytutkimuksen, jonka tarkoituksena oli saada tietoa rippikoulujen toteuttamasta päihdekasvatuksesta sekä työntekijöiden suhtautumisesta tätä työmuotoa kohtaan. Tutkimuksen tuottama tieto auttaa rippikoulutyön kehittämistä, sen organisoimista, rippikoulujen päihdekasvatusta sekä työntekijöiden koulutusta. Tieto auttaa lisäksi rippikouluja toteuttavia tahoja arvioimaan käyttämiään ehkäisevän päihdetyön menetelmiä sekä haastaa pohtimaan omaa suhtautumistaan kyseistä työmuotoa kohtaan. Tutkimuskysymykset olivat I) Minkälaista ehkäisevää päihdetyötä Suomen evankelisluterilainen kirkko toteuttaa tänä päivänä rippikouluissa? ja II) Miten ehkäisevää päihdetyötä tekevät rippikoulutyöntekijät asennoituvat toteuttamaansa ehkäisevään päihdetyöhön?

Suomalaisnuorten päihdekäyttäytyminen

Suomalaisnuorten yleisimmät päihteet ovat alkoholi- ja tupakka. Tupakkatuotteiksi luokitellaan savukkeet, nuuska, sikarit sekä piiput, joista kahden viimeksi mainitun käyttö on kuitenkin hyvin harvinaista. Myös lääkkeiden ja alkoholin sekakäyttö on osa suomalaisnuorten, erityisesti tyttöjen, päihteiden käyttöä. Varsinaiset huumausainekokeilut tapahtuvat usein nuoren ollessa alkoholin vaikutuksen alaisena. Nuorten alkoholinkulutus Suomessa vastaa keskimääräistä eurooppalaista tasoa, mutta käyttötapa on yksi Euroopan humalahakuisimmista.⁴

Nuorten tavallisin syy päihteiden käytölle on hauskanpito ja rentoutuminen. Myös kokeilunhalu ja päihteidenkäyttö kaveripiirissä näyttävät liittyvän nuorten päihdekokeiluihin ja – käyttöön. Myös kavereiden painostus ja alkoholin vaikutuksen alaisena kokemat sosiaalisuuteen liittyvät positiiviset kokemukset vaikuttavat nuorten päihteiden käyttöön. Nuorten päihdemittarin mukaan runsaasti päihteitä käyttävistä nuorista 15 prosenttia käyttää päihteitä nimenomaan pahan olon levittämiseen.⁵

Nuorilla on usein käsitys, että yläkouluun ja 7. luokalle siirtyminen tarkoittaa myös alkoholiin tutustumista. Jaatisen⁶ tutkimuksen mukaan nuorten päihteisiin yhdistämät positiiviset vaikutukset ovat niin selviä, että päihteistä kieltäytyminen on heille lähes mahdotonta. Kokeilunhalu ja kielletyn asian kokeminen ovat eräitä pintaan nousevia motiiveja alkoholin käytön aloittamiselle nuorten maailmassa. Tutkimuksen mukaan nuoret myös yhdistävät puheissaan alkoholin käytön aikuistumiseen ja juomisen kautta koetaan mahdolliseksi päästä vanhempien nuorten seuraan, mikä koetaan tavoittelemisen arvoiseksi. Tutkimuksen nuorten puheissa nousee vahvasti esiin tarve muuttaa omaa tietoisuuden tilaa, ja päästä alkoholikäytön kautta täysin erilaiseen tunnelmaan, kuin mitä arkielämä tarjoaa. Juomiseen liitetyt positiiviset assosiaatiot liittyvät mielentilan ja oman olemisen laatuun sekä yhdessä olemisen tapaan. ”Halu olla cool” – tyyppiset ilmaukset viestivät nuoren tarpeesta olla jotain muuta, nuorten keskuudessa arvostettua ja tavoitte-

³ Kiesiläinen 2004, 79–80.

⁴ Aalto-Setälä ym. 2003, 7; Koistinen, Ruuskanen, Surakka 2004, 338; Huhtala, Lavikainen, Pere, Rainio, Rimpelä. 2007, 37.

⁵ Pirskanen 2007, 79; Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 31.

⁶ 2000

lemisen arvoista, kuin mitä itse kokee olevansa. Nuoret siis yhdistävät alkoholin käyttöön vahvasti tiettyjen asioiden, jotka muuten olisivat ulottumattomissa, *saavuttamisen*. Jaatisen tutkimuksen mukaan 9.-luokkalaiset käyttävät alkoholia myös oman elämän hallintakeinona päästäkseen epämiellyttävistä, stressiä tuottavista ja ei-toivotuista asioista eroon. Juomattomuuteen taas yhdistetään ajatus mahdollisuudesta jäädä ulkopuoliseksi muiden nuorten keskuudessa.⁷

Jaatisen⁸ mukaan nuoret sosiaalistuvat päihdekulttuuriin liian aikaisin ja liian eristyksissä aikuisten maailmasta. Liian aikaisin viittaa muun muassa nuorten moraaliseen kehitysvaiheeseen, joka ei ole tarpeeksi kehittynyt kohtaamaan päihdekulttuurin ristiriitaisia moraalisia ja kulttuurisia merkityksiä, tapoja ja ideoita. Näiden teemojen käsittelyyn nuoret joutuvat kehittämään oman maailmansa rajoissa hallittavia merkityksiä ja kuvia. Liian aikaisin viittaa myös nuorten edellä mainittuun tarpeeseen ja toiveeseen olla aikuisempi kuin todellisuudessa on. Jaatinen muistuttaa, että vaikka nuori yrittää aikuistua alkoholin kautta, säilyy heidän merkitysmaailmansa taustalla kuitenkin lapsen naiivi logiikka. Liian eristyksissä viittaa siihen tosiasiaan, että nuoret joutuvat käsittelemään vaativia päihteisiin liittyviä teemoja ilman aikuisten riittävää tukea. Päihteet otetaan osaksi nuorten omaa maailmaa, mutta usein tieto ja opastus jäävät saamatta. Näin nuoret kehittävät omaa ymmärrystään ja päihteisiin liittyviä merkityksiä keskenään, mikä taas ohjaa heidän keskinäisiä kokeilujaan.⁹

Nuorten päihdekokeilut ja tämänhetkinen päihdekäyttäytyminen näyttää osoittavan, että laadukkaalle päihdekasvatukselle on tarvetta, vaikka positiivisiakin muutoksia on tilastollisesti havaittavissa. Rippikoulu pystyy tarjoamaan päihdekasvatusta nuorille juuri siinä vaiheessa, kun päihdekokeilut ovat heille usein ajankohtainen asia. Ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta on tarpeen nähdä ja ymmärtää niitä syitä ja tarpeita, joita nuorten päihteidenkäyttöön liittyy. Tätä kautta ehkäisevä päihdetyö palvelee nuoria johdonmukaisemmin heidän omasta kokemusmaailmastaan käsin. Myös päihdekasvatusta toteuttavien rippikoulutyöntekijöiden tulee tiedostaa tämä tosiasia, ja suunnitella, organisoida ja toteuttaa omaa työtään näistä lähtökohdista. Tämä tulee huomioida muun muassa päihdekasvatuksen kokonaisuutta pohdittaessa ja menetelmiä valittaessa.

Kirkko ehkäisevän päihdetyön toteuttajana

”Kirkon näkökulmasta ehkäisevän päihdetyön tärkein ulottuvuus on siinä, että kirkko auttaa ihmisiä ja yhteisöjä arjessa selviytymisessä ja tukee terveitä elämäntapoja ja vastuullista käyttäytymistä. Kaikki seurakuntien toiminta on ehkäisevää päihdetyötä.” Varsinaisen päihdetyön lisäksi on siis merkittävää, että kaikki työalat käyttävät mahdollisuutensa nimenomaan ehkäisevään päihdetyöhön.¹⁰ Kirkko toimii osaltaan terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä.¹¹ Tämä näkökulma on merkittävä nimenomaan rippikoulujen päihdekasvatusta tarkasteltaessa. Kirkon tavoitteet ja toiminnan suuntaviivat hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi nousevat selkeästi Kirkon päihde- sekä lapsi- ja nuorisotyönstrategiasta ja Rippikoulu-suunnitelmasta.

⁷ Jaatinen 2000, 41–43, 46, 74, 84.

⁸ 2000

⁹ Jaatinen 2000, 46–47.

¹⁰ Kirkon päihdestrategia 2005, 4.

¹¹ Diakonia ja yhteiskuntatyön linja 2010, 11.

Kirkon päihdestrategia korostaa ehkäisevän päihdetyön tärkeyttä ja painottaa yhteistyön tarvetta sekä seurakuntien sisällä että niiden ulkopuolella. Strategian tavoitteina esitetään, että kirkon työntekijät tunnistavat ja kykenevät ottamaan puheeksi päihdeongelman, kaikki työalat tavoittelevat toiminnassaan päihdehaittojen ehkäisemistä ja seurakunnat tukevat lasten ja nuorten päihdekasvatuksessa vanhempia ja isovanhempia sekä muita kasvattajia sekä perheitä, joilla on päihdeongelmia.¹²

Seurakuntien lapsi- ja nuorisotyö pyrkii tukemaan vanhempia lapsuuden varjelemisessa sekä toimii itse niin, että lapset ja nuoret saavat kasvurauhan ja tarvittavan tuen omalle kasvun vaiheelleen. Lapsi- ja nuorisotyön strategia näkee nuoruuden korvaamattoman ainutkertaisena elämänvaiheena. Siihen kuuluu luonnostaan etsiminen ja kyseleminen, perinteisten arvojen kyseenalaistaminenkin. Lapsi- ja nuorisotyössä on suosittava tutkivaa lähestymistapaa muun muassa nuorten elämäkysymyksiä lähestyttäessä, mikä edellyttää työntekijöiltä avointa, kyselevää, keskustelevaa työskentelyotetta, joka ei anna vain valmiita vastauksia. Nuoren kysymykset ja niiden ratkaisuyritykset ovat arvokkaita juuri heidän oman kasvunsa ja kehityksensä kannalta. Valmiiden vastausten antamisen sijaan tärkeämpää on rohkaista lasta ja nuorta jatkamaan kysymistä.¹³ Näitä näkökulmia ei voi erottaa nuorten kanssa tehtävästä ehkäisevästä päihdetyöstä, vaan kyselylle, vastausten etsimiselle ja kyseenalaistamiselle on annettava tilaa myös rippikouluympäristössä. Tämä on merkittävää kaikessa asennekasvatuksessa kuten myös ehkäisevässä päihdetyössä.

Rippikoulun sisällöllinen rakenne nojaa Katekismukseen. Sen pohjalta opetuksen keskeisiä aineksia ovat elämä, usko ja rukous. Rippikouluopetuksen sisältö nousee siis nuoren elämästä, kirkon uskon sisällöstä sekä rukouksesta. Näitä pidetään rippikoulun kolmena peruspilarina.¹⁴ Nuoren elämäkysymykset ovat oleellinen osa rippikouluopetusta. Rippikouluopetuksessa¹⁵ on esitettyä rippikoulun perusrakennetta, jossa osana rippikoulun kokonaisuutta on myös ”Nuoren ajankohtaiset ja tulevaisuuteen suuntautuvat kysymykset”, joiden joukossa on mainittuna myös päihteet.¹⁶

Ehkäisevä päihdetyö nuorten keskuudessa

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskukseen asettaman laajan asiantuntijatyöryhmän mukaan ehkäisevä päihdetyö määritellään toimintana, jonka tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Näihin tavoitteisiin pyritään edistämällä päihteettömiä elintapoja, ehkäisemällä ja vähentämällä päihteistä koituvia haittoja sekä lisäämällä ymmärrystä ja päihdeilmiön hallintaa. Ehkäisevän päihdetyön tarkoituksena on vähentää päihteiden kysyntää, saatavuutta ja tarjontaa sekä niiden aiheuttamia haittoja. Ehkäisevän päihdetyön kautta vaikutetaan päihteitä koskevaan informaatioon, asenteisiin, päihdehaittoilta suojaaviin tekijöihin ja niiden riskitekijöihin sekä päihteiden käyttöön että tapoihin käyttää päihteitä. Yleinen ehkäisy liittyy suojaavien tekijöiden vahvistamiseen ja riskiehkäisy puolestaan riskitekijöiden ja niiden vaikutusten minimoimiseen. Tarkoituksena on vaikuttaa myös päihteiden ongelmakäyttöä edistäviin olosuhteisiin ja sitä tukevaan kulttuuriin. Ehkäisevää päihdetyötä ei kuitenkaan tule nähdä vain

¹² Kirkon tutkimuskeskus 2008, 185.

¹³ Kirkkohallitus 2010, 21-22.

¹⁴ Kirkkohallitus 2001, 19.

¹⁵ 2001

¹⁶ Kirkkohallitus 2001, liite: Rippikoulun tavoitteet ja niiden sisällöt.

tiedotuksena ja valistuksena, vaan paljon laajemmin hyvinvointia ja terveyttä edistävien toiminta- ja elinympäristöjen luomisena.¹⁷

Mitä työntekijän tulee ottaa huomioon toimiessaan päihdekasvattajana nuorten keskuudessa? Minkälaiset menetelmät ovat nuorten keskuudessa havaittu toimiviksi ja mitä nuoret päihdekasvatukselta toivovat? Nämä ovat kysymyksiä, joita päihdekasvattajan on pohdittava työskennellessään nuorten kanssa ja erilaisia ehkäisevän päihdetyön menetelmiä valittaessa.

Nuoret ehkäisevän päihdetyön kohteena

Nuorten päihteidenkäytön yleiseen ennaltaehkäisyyn kuuluu merkittävänä osana nuorten sosiaalinen vahvistaminen. Aikuisten tehtävänä on mahdollistaa muun muassa päihteisiin liittyvien asioiden ja ilmiöiden monialainen tarkastelu, joka vahvistaa nuorten omia vastuullisia näkemyksiä päihteiden käytöstä. Sosiaalisen vahvistamisen näkökulmasta päihdeilmiöitä voi pohtia yksilötasoa laajemmasta näkökulmasta ja pohtia esimerkiksi päihdeongelmien sosiaalisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Keskeistä on nuorten osallisuus pohdinnassa tai käytännön toiminnassa sekä heidän luottamuksensa ja vastuuntuntonsa rakentaminen ja vahvistaminen. Yleisen ehkäisyn tarkoituksena on myös antaa nuorille ajankohtaista tietoa eri päihdeaineista ja niiden yleisistä käyttöriskeistä. Pätevän ja väärentämättömän tiedon valossa nuoret kykenevät harkitsemaan omia valintojaan. Terveydellisten riskien käsittelyn lisäksi siihen voi kuulua pohdintaa myös päihteiden aiheuttamista vaikeuksista kaverisuhteissa, koulunkäynnissä ja perhe-elämässä. Asioiden käsittelytavassa, näkökulmissa ja käytettävissä esimerkeissä tulisi lähteä mahdollisimman läheltä nuorten omaa kokemusmaailmaa. Sellaisten kauhukuvien tai riskien maalailu, jotka eivät kuulu nuorten omaan arkitodellisuuteen, herättää usein vain tarpeetonta huolta ja ahdistusta.¹⁸

Nuorten asenteiden, elämäntilanteen ja käyttäytymisen arviointi päihteiden käytöltä suojaavien ja toisaalta niille altistavien riskitekijöiden näkökulmasta on myös hyvin merkittävää. Suojaavat tekijät liittyvät yleisesti nuoren elinympäristöön ja siinä vaikuttaviin sosiaalisiin suhteisiin. Päihdetyössä yleinen ehkäisy tähtää ensisijaisesti suojaavien tekijöiden vahvistamiseen. Nuorten näkökulmasta suojaavia tekijöitä on useita: luottamukselliset sosiaaliset suhteet, mahdollisuus vaikuttaa omaan asemaan ja tulevaisuuteen, hyvä itsetunto, tietoisuus päihteidenkäytön riskeistä, lähiyhteisön vastuullinen suhtautuminen päihteiden käyttöön, kriittiset päihteidenkäyttökulttuurit, päihteiden vaikea saatavuus ja tarkoituksenmukainen kontrolli. Päihteiden käytölle altistavia tekijöitä taas ovat: sosiaalinen epäluottamus ja heikko itsetunto, elämäntilanteen hallitsemattomat muutokset, päihdemyönteinen paine sosiaalisessa ympäristössä, yksinäisyys ja syrjäytyminen ikäryhmästä, epäsuotuisa sosiaalinen kierre, kuten keskeytynyt, koulu tai työ, päihteiden helppo saatavuus ja kontrollin vähäisyys, humalahakuinen päihteiden käyttö, päihteiden käyttö yksin sekä riskikäyttäytyminen. Päihdetyössä riskiehkäisy tarkoittaa näiden riskien tai niiden vaikutusten vähentämistä ja suojaavien tekijöiden vahvistamista.¹⁹

¹⁷ Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Päihdetyöryhmä 2006, 6; Kylmänen 2005, 9; Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2007, 10.

¹⁸ Pyllkkänen ym. 2009, 15–17.

¹⁹ Pyllkkänen ym. 2009, 13–14.

- **Sosiaalinen vahvistaminen** (= nuorten yhteisöjen rakentaminen ja tukeminen, nuorten kuuleminen, osallisuuden edistäminen, kannustaminen, aikuisena oleminen nuorelle)
- **Yleinen päihteidenkäytön ehkäisy** (= päihteidenkäytöltä suojaavien tekijöiden vahvistaminen; mm. tietoisuus päihteidenkäyttöön liittyvistä riskeistä, vastuullinen suhtautuminen päihteidenkäyttöön)
- **Päihteidenkäytön riskiehkäisy** (= päihteidenkäytön riskitekijöiden/niiden vaikutusten minimoiminen; mm. sosiaalinen epäluottamus/heikko itsetunto, päihdemyönteinen paine sosiaalisessa ympäristössä, yksinäisyys ja syrjäytyminen ikäryhmästä, humalahakuinen päihteidenkäyttö)²⁰

Päihdekasvatuksen menetelmiä

Tämänhetkinen päihdekasvatus liittyy usein ns. tieto-asetteihin käyttäytymisteoriaan, jonka mukaan valistuksen kohteena on rationaalisesti käyttäytyvä yksilö. Kyseisessä teoriassa tiedoilla, asenteilla ja käyttäytymisellä uskotaan olevan yhteys, jonka johdosta ihmisen saadessa tietoa päihteiden haitallisista vaikutuksista hänen päihdeasenteensa muuttuvat. Tämä oletus ei kuitenkaan toimi täysin sille asetettujen odotusten mukaisesti. Teoria edustaa yksisuuntaista valistusta, jossa tietoa jaetaan isoille kohderyhmille edellä mainituin odotuksin. Käytännössä teoria korostaa päihdekasvattajan auktoriteettiasemaa ja holhousmentaliteettia. Vaikka nuorten päihteidenkäyttö ja siihen liittyvät asenteet ovat mitä suurimmassa määrin sosiaaliskulttuurinen ilmiö, ei tätä tosiasiaa ole huomioitu riittävästi nuorten päihdekasvatuksessa. Informaation vastaanottamiseen, sen käsittelyyn ja soveltamiseen liittyvät kognitiivisten tekijöiden on todettu olevan vain yksi osa monia päihteiden käyttöön liittyvistä tekijöistä, jolloin pelkkä tiedon tarjoaminen ei yksin riitä. Informaation jakaminen ei ole yksinään vaikuttava menetelmä päihdekasvatuksessa, mutta se on merkittävä osa muita ennaltaehkäisyyn liittyviä menetelmiä.²¹

Elämäntaitoihin ja arvoihin keskittyvä valistus liittyy erilaisiin psykologisiin teorioihin, joiden mukaan päihteiden käytön välttäminen vaatii muun muassa hyvää itsetuntoa ja kykyä päätöksen tekoon. Näihin menetelmiin kuuluu muun muassa luennot, erilaiset tehtävät ja keskustelut. Näidenkin menetelmien on havaittu olevan tehottomia estämään päihteiden kokeilua tai lisäämään nuorten päihdevastaisuutta. Tämän tyyppinen valistus voi kuitenkin estää nuorta siirtymästä voimakkaampiin päihteisiin.²²

Tehokas päihdekasvatus on pitkäkestoinen prosessi, jossa huomioidaan nuorten omat lähtökohdat ja näkemysten päihdeasioihin liittyen. Virittävän valistuksen teoriassa valistuksen kohteeksi mielletään kulttuurisen tason kautta koko päihteisiin liittyvä mielipideilmasto sekä vallitsevat tavat ymmärtää päihteiden käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät. Tämän pohjalta näyttää olevan mahdollista saada aikaan ensin muutosta keskusteluilmapiirissä, sitten poliittista muutosta ja lopulta muutosta käyttäytymisessä. Virittävän valistuksen teoria pyrkiikin käynnistämään päihdekasvatuksessa erilaisia pitkän aikavälin keskustelu- ja toimintaprosesseja. Erilaiset vuorovaikutukselliset ja ajatuksia herättävät päihdekasvatuksen menetelmät on todettu vaikuttavammiksi verrattuna edellä mainittuihin yhdensuuntaiseen vaikuttamiseen perustuviin menetelmiin. Näiden menetelmien vaikuttavuus näyttää lisäksi olevan melko riippumaton siitä, kuka toimii viestin lähettäjänä, minkälainen kohderyhmä on kyseessä sekä mitä päihteitä tilanteessa käsitellään.

²⁰ Pyllkkänen 2009.

²¹ Herranen 2010, 28; Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Neuvoa antavat.; Soikkeli 2006.

²² Herranen 2010, 28; Opari 2006.

Päihdekasvatuksen kohderyhmän mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen lisäävät vuorovaikutuksellisten menetelmien vaikuttavuutta.²³

Vaihtoehtojen tarjoaminen päihteidenkäytön tilalle tarkoittaa nuorten sosiaalisen ympäristön parantamista siten, että päihteisiin liittyvä houkuttelevuus alenee. Tässä lähestymistavassa painotetaan nuorten osallistumista yhteisöllisiin toimintoihin yksin tai ryhmänä. On tärkeää huomata ja ymmärtää yhteys nuorten ja heidän sosiaalisten ja kulttuuristen ympäristöjen välillä. Tämän lähestymistavan tehokkuus riippuu siitä, minkälaista toimintaa käytetään. Intensiivisillä, hyvin rahoitetuilla ohjelmilla näyttää olevan paras vaikuttavuus. Näyttää myös siltä, että mitä nuorempina ihmiset pääsevät erilaiseen toimintaan mukaan, sitä varmemmin he säilyttävät käyttäytymismallin aikuisenakin.²⁴

Nuorilla on hyviä kokemuksia muun muassa harrastusten yhteydessä tapahtuvasta alkoholinkäytön ehkäisystä sekä erilaisista tempauksista. Nuoret näkevät huonona alkoholiin liittyvän opetuksen vanhanaikaisuuden ja toivovat lisää sisältöä esimerkiksi alkoholinkäyttötavoista. Nuoret huomauttavat, että jos alkoholisioista puhutaan liikaa, mielenkiinto kokeiluihin saattaa herätä. Yleisesti ottaen koulun alkoholiopeutukseen ollaan melko tyytymättömiä, ja sitä pidetään tylsänä.²⁵

Työntekijöiden asenteet ja vuorovaikutus

Asenne on psykologinen taipumus, joka ilmenee suhtautumisena sekä jonkin asian arvioimisena myönteisesti tai kielteisesti voimakkuudeltaan vaihdellen. Tämä viittaa kaikkeen arvioivaan reagoimiseen, joka voi olla suoraa tai epäsuoraa, kognitiivista sekä tunteisiin tai käyttäytymiseen liittyvää. asenteiden muodostamiseen liittyy muutamia hyvin yksinkertaisia prosesseja. Tutkittu tieto osoittaa, että esimerkiksi jonkin asian tuttuus voi selittää positiivisen asenteen kyseistä teemaa kohtaan. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että mitä tutumpi jokin asia tai teema on, sitä miellyttävämmäksi se koetaan.²⁶

Erityisesti erilaisissa kasvu-, kehitymis- ja oppimisympäristöissä, joihin myös rippikouluympäristö lukeutuu, on ammatti-ihmisen tärkeimpiä tehtäviä huolehtia vuorovaikutuksen toimivuudesta. Vuorovaikutus on kanava, jonka kautta sekä lähetetään että vastaanotetaan erilaisia viestejä. Hyvä vuorovaikutus ihmissuhdetyössä eli myös päihdekasvatuksessa, edellyttää tiettyjen asenteiden toteutumista. Koska asenteeseen liittyy aina käsitys muun muassa tietyn asian tärkeydestä, on ammatti-ihmisten pohdittava hyvin tarkasti juuri niitä asenteita, joiden varassa ja vaikutuspiirissä he työtään tekevät. Hyvän ammatillisen vuorovaikutuksen edellytyksiä ovat *vuorovaikutusvastuu, välittäminen, ihmisen kunnioitus, vastuu omista ajatuksista, tunteista ja teoista, oikein kuuleminen – ymmärtäminen ja rehellisyys*. Ammatillisen vuorovaikutuksen edellytykset voivat vaarantua, jos ammatti-ihmiset ovat epätietoisia oman toimintansa ja ajatustensa lähtökohdista ja asenteistaan. Koska asenteet ovat osa ammatillisen vuorovaikutuksen onnistumista, ammatti-ihmisen on kyettävä tiedostamaan, kontrolloimaan ja hallitsemaan tätä puolta itsessään. Muussa tapauksessa aito vuorovaikutus vaarantuu.²⁷

²³ Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Neuvoa antavat; Soikkeli 2006; Opari 2006; Miettinen 2009.

²⁴ Opari 2006.

²⁵ Sirola 2004, 96.

²⁶ Helkama ym. 2007, 189.

²⁷ Kiesiläinen 2004, 43, 79–80.

Ammatti-ihmisinä myös rippikoulujen työntekijöiden tulee olla tietoisia omista asenteistaan ja tuntemuksistaan tekemäänsä työtä kohtaan ja tätä kautta luotava avointa ja ammatillista asennekasvatuksellista vuorovaikutusta suhteessa rippikoulunuoriin. Asenteet ovat yhteydessä muun muassa tunteisiin, joten niiden voidaan todeta vaikuttavan myös nuorten kanssa tehtävässä työssä kuten päihdekasvatuksessa. Nämä teemat ja niiden toteutuminen tukevat laadukkaan päihdekasvatuksen toteutumista rippikouluissa. Rippikoulutyötä tekevien ammatti-ihmisten asenteet sekä em. hyvän ammatillisen vuorovaikutuksen edellytykset ja niiden toteutuminen ovat siis vahvasti liitoksissa toisiinsa.

Tutkimustulokset

Kyselyyn osallistui yhteensä 104 vastaajaa. Valtakunnallisesti vastaajia oli jokaisesta Suomen evankelis-luterilaisen kirkon yhdeksästä hiippakunnasta. Vastanneista 33 % ilmoitti olevansa nuorisotyöntekijöitä. Teologeja vastaajien joukossa oli puolestaan 36 %. Kyselyyn osallistuneista työntekijöistä 28 % oli diakoniatyöntekijöitä. Vastanneista 3 % ilmoitti olevansa virka-asemaltaan rippikoulupastori, erityisnuorisotyöntekijä sekä nuorisotyönohjaaja ja rippikoulutyön sihteeri.

Kyselyyn vastanneista selvä valtaosa, 79 %, ei ollut tutustunut Stakesin ehkäisevän päihdetyön laatusuosituksiin. Vain 21 % vastaajista ilmoitti tutustuneensa näihin suosituksiin. Vastaajista niin ikään vain 8 % kertoi tuntevansa Kirkon päihdestrategian hyvin. Yli puolet, 63 % vastaajista kertoi tuntevansa Kirkon päihdestrategiaa kuitenkin jonkin verran. Vastaajista 29 % ilmoitti, ettei tuntenut tätä päihdestrategiaa lainkaan. Kirkon oma päihdestrategia näyttää olleen kirkon työntekijöille kuitenkin selvästi tutumpi kuin Stakesin laatimat ehkäisevän päihdetyön laatusuositukset. 60 % vastaajista kertoi, ettei hänen työpaikkaseurakunnassaan ollut omaa päihdetyön strategiaa. Vastanneista 40 % työpaikkaseurakunnassa oli laadittuna oma päihdetyön strategia.

Kyselyyn osallistuneista vastaajista selvästi suurin osa, 85 %, ei ollut osallistunut viimeisen vuoden aikana oman työskentelyseurakunnan tai minkään muun tahon järjestämään ehkäisevän päihdetyön koulutukseen. Vastaajista puolestaan 16 % ilmoitti osallistuneensa ehkäisevän päihdetyön lisäkoulutukseen kuluneen vuoden aikana.

Ehkäisevä päihdetyö ja käytetyt menetelmät rippikoulussa

Vastanneista valtaosa (64 %) koki sosiaalisen vahvistamisen tärkeimmäksi rippikouluissa toteutetun päihdekasvatuksen osa-alueeksi. Seuraavaksi eniten valintoja keräsi yleinen päihteidenkäytön ehkäisy (22 %). Huomionarvoista on se, että kuitenkin jopa reilu kymmenes vastanneista koki nimenomaan päihteidenkäytön riskiehkäisyyn tärkeimmäksi päihdekasvatuksen osa-alueeksi rippikouluissa.

Ryhmäkeskustelut (33 %) olivat selvästi eniten käytetty menetelmä rippikoulujen päihdekasvatuksessa. Seuraavaksi eniten vastauksia keräsivät ryhmäharjoitteet (20 %), asiantuntijavierailut (15 %) ja luennot (14 %). Vastaajien positiiviset kokemukset käyttämistään menetelmistä liittyivät suurilta osin onnistuneeseen rippikoululaisten toiminnalliseen osallistamiseen sekä nuorten oman ajattelun herättämiseen. Toisaalta osa vastaajista kertoi rippikouluissa olevan liian vähän aikaa ja resursseja päihdekasvatuksen toiminnalliseen toteuttamiseen, tai sitä ei koeta tarpeelliseksi asiasisällöksi rippikouluissa.

Päihdekasvatuksen tärkeys rippikouluopetuksessa

Useimmat kyselyyn vastanneista (42 %) työntekijöistä kokivat taustatiedoista riippumatta päihdekasvatuksen melko tärkeäksi osaksi rippikouluopetusta. Tärkeäksi sen koki noin kolmannes kyselyyn osallistuneista työntekijöistä. Kuitenkin lähes yhtä suuri määrä vastanneista ilmoitti, ettei rippikoulujen päihdekasvatus ollut heidän näkökulmastaan kovin tärkeä osa rippikouluopetusta. Vain yksittäiset vastaajat eivät kokeneet päihdekasvatusta ollenkaan tärkeäksi osaksi rippikouluopetusta tai eivät osanneet kertoa näkemystään. Kaiken kaikkiaan päihdekasvatuksella koetaan selvästi olevan oma asemansa ja roolinsa osana rippikouluopetusta, vaikka myös vastakkaiset kokemukset on edustettuna tutkimustuloksissa.

Vastaajista yli 45-vuotiaat, seurakuntatyössä yli 20 vuotta työskennelleet, naiset ja työntekijöistä erityisesti diakoniatyöntekijät pitivät rippikoulujen päihdekasvatusta tärkeämpänä muihin vastaajiin verrattuna. Samansuuntainen yhteys näytti olleen vastaajan tutustuneisuudella Stakesin ehkäisevän päihdetyön laatusuosituksiin, Kirkon päihdestrategian tuntemuksella, viimeisen vuoden aikana tapahtuneella ehkäisevän päihdetyön kouluttautuneisuudella sekä vastaajan työskentelyseurakunnan oman päihdestrategian olemassaololla. Perustelut päihdekasvatuksen tärkeydestä koskivat yleisesti ottaen nuorten itsetunnon ja osallisuuden sekä hyvän elämän, terveiden elämäntapojen ja elämänhallinnan vahvistamista ja vastuuseen sekä ihmiskuvaan liittyviin kysymyksiin. Päihdekasvatuksen katsottiin liittyvän näihin teemoihin. Päihdekasvatuksen tärkeyden kokemiseen liittyi myös vastaajien käsitys nuorten keskuudessa vallitsevasta nuorisokulttuurista, sosiaalisista paineista ja päihdekäyttäytymisestä. Rippikoulujen nähtiin tavoittavan suuren osan siitä ikäryhmästä, jossa päihdekokeilut tapahtuvat tai ovat tapahtuneet, minkä kautta päihdekasvatus koettiin myös tärkeäksi osaksi rippikouluopetusta. Rippikoulu koettiin myös ympäristönä sellaiseksi, jossa päihdekasvatusta on turvallista toteuttaa. Vastauksista nousi käsitys sekä kirkon että työntekijöiden vastuusta kasvattajina ja näin myös rippikoulujen ehkäisevän päihdetyön toteuttajina.

Toisaalta ehkäisevä päihdetyö haluttiin pitää osana koko rippikoulun kokonaisuutta eikä erottaa sitä muista asiayhteyksistä. Ehkäisevä päihdetyö nähtiin osana laajempaa kokonaisuutta ja esimerkiksi nimenomaan valistustyypinen luennointi koettiin osassa vastauksista vieraaksi ja epäjohdonmukaiseksi. Rippikouluissa katsottiin olevan merkittävämpää keskittyä nuorten tunne-elämään ja sosiaalisiin tekijöihin ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta. Päihdekasvatuksen jääminen irralliseksi osa-alueeksi arvelutti osaa vastaajista. Tietylnainen ”sanaton päihdetyö” katsottiin läpäisevän koko rippikoulun.

Ne vastaajat (28 %), jotka eivät kokeneet päihdekasvatusta kovin tai ollenkaan tärkeäksi osaksi rippikouluopetusta, perustelivat kantaansa vetoamalla muun muassa rippikoulun lyhyteen ja muiden rippikoulun teemojen tärkeyteen. Useissa vastauksissa korostettiin rippikoulujen olennaisimman pääsisällön olevan muualla kuin päihdekasvatuksessa. Päihdekasvatusta ei nähty osana uskontokasvatusta. Toisaalta päihdekasvatusta koettiin annettavan jo riittävästi muiden nuorten kanssa toimivien taholta ja näiden tahojen vastuuta korostettiin.

Työnkuva suhteessa rippikoulujen päihdekasvatukseen

Kyselyyn vastanneista työntekijöistä valtaosa (75 %) koki taustatiedoistaan riippumatta rippikoulujen päihdekasvatuksen sopivan heidän työnkuvaansa. Vastaavasti reilu kymmenennes arvioi päinvastoin. Lähes yhtä suuri osa vastaajista ei osannut sanoa lainkaan heidän näkemystään esitettyyn kysymykseen. Hieman myönteisemmin tähän teemaan asennoituivat iältään alle 45-vuotiaat, seurakuntatyössä yli 11 vuotta työskennelleet, naiset ja työntekijöistä nuoris- ja diakoniatyöntekijät. Myös aiheeseen perehtymisellä oli samansuuntainen yhteys vastaajien myönteisempään näkemykseen.

Perusteluissa koettiin, että päihdekasvatus on osa-alue, jonka tulisi sopia kaikkien kasvattajien, arvovai-kuttajien ja kaikkien rippikoulutyötä tekevien työnkuvaan. Osan mukaan ehkäisevä päihdetyö oli niin merkittävä ja tärkeä osa rippikouluopetusta, että sen sopivuus suhteessa työntekijöiden työnkuvaan oli toisarvoinen kysymys. Myös oma kouluttautuneisuus ja päihdetyöhön liittyvä työkokemus vaikutti selvästi työntekijän näkemykseen oman työnkuvan sopivuudesta suhteessa päihdekasvatukseen. Yleisesti ottaen työntekijät, joiden työnkuvaan päihdekasvatus vastaajien mielestä sopi, esittivät vastakysymyksen ”Miksi ei sopisi?”. Jälleen osa vastaajista korosti ns. ”sanattoman päihdetyön”, johon katsottiin kuuluvan muun muassa nuoren itsetunnon sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen, merkittävyyttä. Tätä kautta monet vastaajat kokivat oman työnkuvan sopivan osaksi rippikoulujen päihdekasvatusta.

Ne vastaajat (13 %), jotka eivät nähneet rippikoulujen päihdekasvatuksen sopivan omaan työnkuvaansa, vetosivat perusteluissaan ehkäisevän päihdetyön koulutuksen tai kokemuksen puutteeseen. Osa vastaajista korosti päihdekasvatuksen kuuluvan jonkun toisen työntekijän vastuualueeseen. Toisaalta rippikoulun lyhyys ja käytössä olevat resurssit katsottiin puutteellisiksi ja sitä kautta päihdekasvatus sopimattomaksi osaksi suhteessa omaan työnkuvaan. Osa vastaajista korosti rippikoulujen päihdekasvatuksen sopivan parhaiten nuorisotyöntekijöiden työnkuvaan.

Päihdekasvatuksen määrän sopivuus rippikouluopetuksessa ja sen tähänastiset vaikutukset

Kukaan kyselyyn vastanneista työntekijöistä ei arvioinut rippikoulussa olevan liikaa päihdekasvatukseen liittyvää sisältöä. Kaksi viidestä vastaajasta arvioi päihdekasvatusta olevan liian vähän osana rippikouluopetusta. Sopivasti sitä koki olevan reilu kolmannes vastaajista. Toisaalta tässä kysymyksessä suhteellisen merkittävä osa, noin viidennes, vastaajista ei osannut sanoa mitään päihdekasvatuksen määrän sopivuudesta osana rippikouluopetusta. Kun vastaajan taustatietoja tarkasteltiin suhteessa näkemykseen rippikoulujen päihdekasvatuksen määrällisestä sopivuudesta, havaitaan, että vastaajista yli 45-vuotiaat kokivat nuorempiin vastaajiin verrattuna rippikouluissa olleen nykyisellään liian vähän päihdekasvatuksellista sisältöä. Seurakuntatyöuransa pituuden puolesta näin kokivat myös toisaalta alle 10 vuotta toisaalta yli 20 vuotta työskennelleet vastaajat. Eriäviä näkemyksiä havaittiin myös miesten ja naisten välillä siten, että verrattuna miehiin, naiset kokivat päihdekasvatusta olleen nykyisellään liian vähän. Työntekijäryhmistä erityisesti teologit kokivat samoin. Nuorisotyöntekijöiden näkemykset tästä jakautuivat kahtia siten, että lähes yhtä suuri osuus heistä arvioi sitä olleen toisaalta sopivasti, toisaalta liian vähän. Huomionarvoista on, että diakoniatyöntekijöistä valtaosa ei osannut sanoa tähän kysymykseen mitään. Myös vastaajien erilaisella päihdekasvatuksen perehtyneisyydellä näytti olleen jonkinlaisia yhteyksiä tähän kysymykseen.

Useimmat kyselyyn vastanneista työntekijöistä arvioivat rippikoulussa toteutetulla päihdekasvatuksella olleen ainakin jonkin verran positiivisia vaikutuksia. Selviä positiivisia vaikutuksia perusteltiin muun muassa nuorten omien pohdintojen ja huumevastaisuuden lisääntymisellä. Vastajat (42 %), jotka kokivat rippikouluissa toteutetulla päihdekasvatuksella olleen jonkin verran positiivisia vaikutuksia, kertoivat myös havainneensa positiivisia muutoksia nuorten ajattelussa, päihdekäyttäytymisessä ja asenneilmapiirissä. Nuorten koettiin joutuvan miettimään ja perustelevaan omaa toimintaansa muun muassa päihteisiin liittyen. Osassa vastauksista nousi esiin ajatus ihmisten onnistuneesta kohtaamisesta ja sitä kautta mahdollisista ja todennäköisistä vaikutuksista. Osa vastaajista kertoi myös saaneensa positiivista palautetta suoraan nuorilta. Päihdekasvatuksen nähtiin motivoivan ja kiinnostavan nuoria sekä lisäävän heidän tietoisuuttaan päihdeteemoihin liittyen. Päihdekasvatuksen havaittiin myös edesauttaneen savuttomien rippikoulujen toteutumista. Toisaalta tässä kohden nostettiin jälleen esiin tosiasia rippikoulun ajallisesta lyhyydestä ja sitä kautta vaikutusten sattumanvaraisuus sekä arvioinnin vaikeus. Samassa todettiin rippikoulunuorista osan käyttävän jo vakiintuneesti päihteitä sekä päihdekasvatuksesta huolimatta nuorten toimivan rippikoulun ja seurakunnan ulkopuolella toisin.

Vastajat, jotka eivät arvioineet rippikoulujen ehkäisevällä päihdetyöllä olleen havaittavia vaikutuksia (18 %) tai eivät osanneet sanoa niistä mitään (32 %) perustelivat kantaansa keskenään hyvin samantyyppisillä asioilla. Esiin nousi näkemyksiä nuorten joka tapauksessa tapahtuvalla päihteidenkäytöllä ja päihteidenkäyttöön liittyvillä jo olemassa olevilla ongelmilla. Osa vetosi nuorisokulttuurin ja yleisten asenteiden päihdemyönteisyyteen. Osa vastaajista taas koki, ettei rippikoulu tuo mitään uutta tähän aiheeseen. Samalla vedottiin päihdekasvatuksen pieneen tai olemattomaan rooliin rippikoulussa sekä vaikeuteen havainnoida vaikutuksia pitkällä aikavälillä.

Kun vastaajien taustatietoja tarkasteltiin suhteessa vastaajien näkemyksiin rippikoulussa toteutetun päihdekasvatuksen tähänastisista vaikutuksista, havaitaan, että vastanneista alle 45-vuotiaat, mutta toisaalta yli 20 vuotta seurakuntatyössä työskennelleet, miehet, työntekijöistä nuoriso- ja diakoniatyöntekijät arvioivat rippikoulujen päihdekasvatuksella olleen positiivisempia vaikutuksia verrattuna muiden vastaajaryhmine arvioon. Myös asiaan perehtyneisyydellä ja oman seurakunnan päihdestrategian olemassaololla näyttää olevan merkitystä.

Yhteenveto

Tutkimustulosten mukaan ehkäisevän päihdetyön osa-alueista sosiaalinen vahvistaminen on useimmiten osa rippikouluissa toteutettua päihdekasvatusta. Tätä osa-aluetta ja sen merkitystä päihdekasvatuksen osana korostavat myös muun muassa Pylkkänen ym.²⁸ Tiivistetysti se tarkoittaa nuoren kokonaisvaltaista tukemista ja huomioimista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että nuorten keskuudessa ehkäisevää päihdetyötä voidaan toteuttaa mainitsematta päihteitä juuri lainkaan.²⁹ Tämä näkökulma nousi myös kyselyyn osallistuneiden vastauksista; Suuri osa vastanneista koki päihdekasvatusta toteutettavan pääosin ilman, että päihteitä tai niiden käyttöön liittyviä teemoja olisi pitänyt käsitellä konkreettisella tasolla.

²⁸ 2009

²⁹ Vuohelainen 2010.

Tutkimuksen tuottaman tiedon mukaan myös rippikouluissa käytetään verrattain paljon erilaisia päihdekasvatuksen menetelmiä. Näistä suosituimpia olivat nuorten toiminnallisuutta edistävät ryhmäkeskustelut ja – harjoitteet. Eri menetelmien koettiin edesauttavan nuorten toiminnallista osallistamista sekä oman ajattelun herättämistä. Muun muassa juuri vuorovaikutteiset menetelmät on todettu vaikuttaviksi päihdekasvatuksen piirissä. Osallistamisen merkitystä ei voi kiistää, koska nuoret haluavat myös itse olla aktiivisia toimijoita ja osallistujia päihdekasvatuksessa.³⁰

Tutkimuksessa suurin osa vastanneista näki päihdekasvatuksen tärkeänä tai melko tärkeänä osana rippikouluopetusta. Kuitenkin myös päihdekasvatusta ”ei kovin tärkeänä” pitäneiden joukko oli selvästi edustettuna vastauksissa. Työntekijöistä erityisesti diakoniatyöntekijät näkivät rippikoulujen päihdekasvatuksen tärkeämpänä muihin vastaajiin verrattuna. Diakoniatyö perinteisesti pyrkii tavoittamaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset ja tukemaan heitä.³¹ Tästä näkökulmasta diakoniatyöntekijät näkevät varmasti työssään alkoholin aiheuttamaa inhimillistä kärsimystä, syrjäytymistä ja muita sen lieveilmiöitä, mikä on saattanut heidän näkemykseen ehkäisevän päihdetyön tärkeydestä.

Selvästi suurin osa kyselyyn osallistuneista vastaajista koki rippikoulujen ehkäisevän päihdetyön myös sopivan suhteessa omaan työnkuvaansa. Työntekijöistä näin koki erityisesti nuoriso- ja diakoniatyöntekijät. Diakoniatyöntekijöiden kohdalla tähän on varmasti vaikuttanut edellä mainittu huomio diakoniatyön luonteesta³². Nuorisotyöntekijöiden kohdalla tämä vastaus oli melko ilmeinen ja odotettu. Kirkon nuorisotyöntekijöiden työhön liittyy nuorten kasvattaminen, opettaminen ja kouluttaminen.³³ Tämä on varmasti merkittävä syy siihen, miksi suuri osa heistä koki myös nuorten päihdekasvatuksen sopineen suhteessa omaan työnkuvaansa.

Vastauksia tarkasteltaessa havaittiin, että rippikouluissa ei ollut kenenkään kyselyyn osallistuneen työntekijän mielestä liikaa päihdekasvatukseen liittyvää sisältöä. Lähes yhtä suuri osuus vastanneista koki sitä olleen toisaalta liian vähän ja toisaalta sopivasti osana rippikouluopetusta.

Useimmat kyselyyn osallistuneista vastaajista arveli rippikoulujen päihdekasvatuksella olleen ainakin jonkin verran positiivisia vaikutuksia. Vaikka vaikutukset koettiin pääasiassa positiivisiksi, myös ”ei havaittavaa vaikutusta” arvioineiden joukko oli selvästi edustettuna tutkimustuloksissa. Muihin työntekijöihin verrattuna erityisesti nuoriso- ja diakoniatyöntekijät arvioivat vaikutukset positiivisemmiksi. Nuorisotyöntekijät tukevat nuorten kasvua ja ovat heidän kanssaan tekemisissä myös rippikouluympäristön ulkopuolella enemmän kuin muut työntekijäryhmät. Heillä on muihin työntekijöihin verrattuna varmasti paremmat mahdollisuudet myös arvioida rippikoulujen päihdekasvatuksen vaikutuksia pidemmällä aikavälillä. Tämä on voinut olla yhteydessä nimenomaan nuorisotyöntekijöiden näkemykseen rippikoulujen päihdekasvatuksen vaikuttavuudesta.

Kaiken kaikkiaan vastaajien taustatiedoista erityisesti erilainen ehkäisevän päihdekasvatuksen perehtyneisyys näyttää olleen yhteydessä vastaajien positiiviseen asennoitumiseen rippikoulujen päihdekasvatusta

³⁰ Soikkeli 2006; Sirola 2004, 109, 111.

³¹ Diakoniatyöntekijöiden liitto Ry.

³² Diakoniatyöntekijöiden liitto Ry

³³ Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2011.

kohtaan. Tämän työn tutkimustulokset ovat saman suunaisia Helkaman³⁴ esiintuomien havaintojen kanssa: jonkin asian tai teeman, tässä tapauksessa päihdekasvatuksen ja ehkäisevän päihdetyön, tuttuus näytti vaikuttaneen työntekijöiden positiiviseen asennoitumiseen rippikoulujen päihdekasvatusta kohtaan.³⁵ Tässä tutkimuksessa erilaisia perehtyneisyyttä osoittavia taustatietoja olivat vastaajan tutustuneisuus Stakesin ehkäisevän päihdetyön laatusuosituksiin, Kirkon päihdestrategian tuntemus sekä osallistuneisuus viimeisen vuoden aikana ehkäisevän päihdetyön koulutukseen. Myös vastaajan työskentelyseurakunnan oman päihdetyön strategian olemassaolo näyttää olleen samansuuntaisesti yhteydessä vastaajien positiiviseen asennoitumiseen. Tutkimustulokset osoittavat, että kyselyyn osallistuneiden vastaajien asennoituminen rippikoulujen päihdekasvatukseen oli kaiken kaikkiaan melko positiivista.

³⁴ 2007

³⁵ Helkama ym. 2007, 189.

Lähteet

Aalto-Setälä, Terhi; Marttunen, Mauri & Pelkonen, Mirjami 2003. Nuorten päihdehäiriöiden tunnistaminen – Tietoa nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Kansanterveyslaitos, Alkoholi- ja mielenterveystutkimuksen osasto.

Diakoniatyöntekijöiden liitto Ry. Diakoniatyöntekijän eettiset ohjeet. Internet-julkaisu. Viitattu 21.4.2011. <http://dtl.graniitti.systemsgarden.com/asp/system/empty.asp?P=158&VID=default&SID=610626971343758&S=1&C=20380>.

Huhtala, Heini; Lavikainen, Hanna; Pere, Lasse; Rainio, Susanna; Rimpelä, Arja & Rimpelä, Matti 2007. Nuorten terveystapatutkimus 2007. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007: 63. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Helkama, Klaus; Myllyniemi, Rauni & Liekind, Karmela 2007. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.

Herranen, Jatta 2010. Toisin tekemisen paikka? Ehkäisevää päihdetyötä nuorten silmin. Teoksessa Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Kylmäkoski, Merja; Pylkkänen, Sanna; Viitanen, Reijo (toim.) 2010. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 23.

Jaatinen, Jaana 2000. Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina. Raportteja 251. Helsinki: Stakes.

Kiesiläinen, Liisa 2004. Vuorovaikutusvastuu. Ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä. Tallinna: Arator.

Kirkkohallitus 2001. Elämä – Usko – Rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2001: 10. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirkkohallitus 2007. Kotisatamasta aarresaarelle. Kirkkohallituksen toiminnallisen osaston rippikouluprojekti 2001–2006. Loppuraportti.

Kirkkohallitus 2010. Kasvatus ja nuorisotyö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio sekä visio ja strategia 2010.

Kirkon päihdestrategia 2005.

Kirkon tutkimuskeskus 2008. Monikasvoinen kirkko. Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 2004–2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Koistinen, Paula; Ruuskanen, Susanna & Surakka, Tuula 2004. Lasten ja nuorten hoito-työn käsikirja. Helsinki: Tammi.

Kylmänen, Petri 2005. Kun kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Helsinki: Tammi.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010. Nuorten päihdekokeilut ja asenteet muutoksessa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton ehkäisevän päihdetyön (EPT) hankkeen seurantatutkimus. Osa 2, loppukartoitus.

Miettinen, Jaana 2009. Sosiaali- ja tutkimusalan kehittämiskeskus. Neuvoa antavat. Internet-julkaisu. Viitattu 14.4.2011. <http://neuvoa-antavat.stakes.fi/FI/ajankohtaista/arkisto/paihdekasvatus.htm#paihdeputki>.

Opari, Päivi 2006. Sosiaali- ja tutkimusalan kehittämiskeskus. Neuvoa antavat. Internet-julkaisu. Viitattu 14.4.2011. http://neuvoa-antavat.stakes.fi/FI/kehittaminen/laatu/kasvatusmenetelmat_Opari.htm.

Pirskanen, Marjatta 2007. Nuorten päihteettömyyden edistäminen. Varhaisen puuttumisen malli koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoon. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 140. Kuopio: Kopijyvä.

Pykkänen, Sanna; Viitanen, Reijo & Vuohelainen, Elsi 2009. Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö? Laadukkaan päihdekasvatuksen tukimateriaali. Preventiimi – nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus 2009. Humanistinen ammattikorkeakoulu sarja C. Oppimateriaaleja.

Sirola, Kirsi 2004. Porilaisten yhdeksäsluokkalaisten ja kasvattajien käsityksiä nuorten alkoholinkäytöstä ja alkoholinkäytön ehkäisystä. Jyväskylän yliopisto.

Soiikkeli 2006. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Neuvoa antavat. Internet-julkaisu. Viitattu 15.4.2011. <http://neuvoa-antavat.stakes.fi/FI/kehittaminen/laatu/vaikuttavuudesta.htm>.)

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Neuvoa antavat. Internet-julkaisu. Viitattu 15.5.2011. <http://neuvoa-antavat.stakes.fi/FI/kehittaminen/laatu/lukutaito.htm>.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Päihdetyöryhmä 2006. Laatutähteä tavoittelemassa – Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit. Helsinki ja Kuopio: Stakes.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2007. Ehkäisy ja hoito – Laadukkaan päihdetyön kokonaisuus. Helsinki: Stakes.

Suomen evankelisluterilainen kirkko 2011. Kirkon nuorisotyönohjaaja. Internet-julkaisu. Viitattu 21.4.2011. <http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/89817665AEBA5D77C225710E002640F4?OpenDocument&lang=F>.

Vuohelainen, Elsi 2010. Tavoitteena sosiaalisesti vahva nuori - riittävätkö rahheet? Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus, Preventiimi. Internet-julkaisu. Viitattu 15.4.2011.